

Hyvinvointiraportti 2021

Lähteet:

- Terveydenhuoltolaki, [Terveydenhuoltolaki 1326/2010 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)
- Lempäälän hyvinvointikertomus ja turvallisuussuunnitelma 2017-2020, www.lempaala.fi/sosiaali-ja-terveys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/ohjaavat-asiakirjat/
- Lempäälän Kuntastrategia, www.lempaala.fi/lempaala-tietoa/strategia-ja-talous/strategiat/
- Sotkanet tilastotietokanta, sotkanet.fi
- Operaatio Pirkanmaa, <https://www.operaatiopirkanmaa.fi/>
- Taide ja kulttuuri virtaa –hanke.
<https://www.operaatiopirkanmaa.fi/projektit/kulttuuri-ja-taide-virtaa-projekti-2021-2022/>
- Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla,
<https://www.operaatiopirkanmaa.fi/projektit/kulttuurihyvinvoinnin-palveluohjaus-pirkanmaalla-kuppi-2021-2023/>

Hyvinvointiraportti 2021

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöllä pyritään vaikuttamaan kuntalaisten elämän sujuvuuteen, elämänlaatuun ja kokemukseen toimivasta arjesta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ohjaavat sekä kuntastrategia että vuosille 2017–2020 hyväksytty Lempäälän laaja hyvinvointikertomus ja turvallisuussuunnitelma. Hyvinvointikertomuksen ja turvallisuussuunnitelman painopisteet ovat terveet elintavat, osallisuus ja yhdenvertaisuus, sekä turvallisuus ja viihtyvyys.

Vuoden 2021 hyvinvointiraportti on tiivis kuvaus hyvinvointityöstä Lempäälässä. Raportoinnissa hyvinvointia keskitytään tarkastelemaan hyvinvointikertomuksen ja turvallisuussuunnitelman painopisteiden näkökulmasta. Valtakunnallisista tilastotietokannoista kerätyt indikaattoritiedot sekä alueellinen että valtakunnallinen vertailu ovat raportin liitteenä.

Hyvinvoinnin tila Lempäälässä vuonna 2021

Lähteet:

- Terveydenhuoltolaki, Terveydenhuoltolaki 1326/2010 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®
- Lempäälän hyvinvointikertomus ja turvallisuussuunnitelma 2017-2020, www.lempaala.fi/sosiaali-ja-terveys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/ohjaavat-asiakirjat/
- Lempäälän Kuntastrategia, www.lempaala.fi/lempaala-tietoa/strategia-ja-talous/strategiat/
- Sotkanet tilastotietokanta, sotkanet.fi
- Operaatio Pirkanmaa, <https://www.operaatiopirkanmaa.fi/>
- Taide ja kulttuuri virtaa –hanke, <https://www.operaatiopirkanmaa.fi/projektit/kulttuuri-ja-taide-virtaa-projekti-2021-2022/>
- Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla, <https://www.operaatiopirkanmaa.fi/projektit/kulttuurihyvinvoinnin-palveluohjaus-pirkanmaalla-kuppi-2021-2023/>

Kaikki ikäryhmät

- Lempäälässä asukkaiden hyvinvointi on pääasiassa koko maata ja Pirkanmaata parempaa ja väestö on keskimääräistä nuorempaa ja koulutetumpaa.
- Lempäälässä on turvallista elää ja poliisin tietoon tulleita rikoksia on muuta maata vähemmän.
- Lempäälässä kulttuuripalveluita, kuten museoita ja kirjastoja, on hyvin tarjolla.
- Liikkumista edistetään Lempäälässä monin keinoin ja virkistysalueet ovat kaikkien kuntalaisten saavutettavissa.

Lapset ja nuoret

- Lapset ja nuoret kokevat terveydentilansa paremmaksi kuin maassa keskimäärin. Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien lasten ja nuorten osuus on kuitenkin lisääntynyt.
- Vähintään tunnin päivässä liikkuvien lasten ja nuorten osuus on lisääntynyt kaikilla kouluasteilla.
- Valtaosa lempääläisistä lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä, mutta elämään tyytyväisyys on laskenut kaikissa ikäryhmissä vuoteen 2019 verrattuna.
- Lasten ja nuorten kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus sekä koettu yksinäisyys on lisääntynyt selkeästi kaikissa ikäryhmissä.
- Fyysisen väkivallan kokemukset vanhemman tai vastaavan taholta ovat nousseet edellisestä tilastovuodesta.
- Koulukiusaaminen on lisääntynyt yläasteella, mutta vähentynyt muilla kouluasteilla.
- Alaikäisten alkoholi ja tupakkaostot vähittäismyynnistä ovat laskeneet tasaisesti viime vuosina

Katsaus indikaattoreihin

Indikaattori	2019	2021
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	91 %	85,9%
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista	78,9 %	67,6 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	79,1 %	74,1 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		66,3%
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista	7,4 %	8,3 %
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	19,6 %	24,7%
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	16,7 %	20,1 %
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		26,7%
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista	45,3%	50,4 %
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista	18,6 %	21,6 %
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	11,7 %	12,8 %
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		13,3 %

Katsaus indikaattoreihin

Indikaattori	2019	2021
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	9,9 %	20,3 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	10,5 %	16,6 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		22,2%
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista	2,0 %	4,3 %
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	7,4 %	15,8 %
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	8,0 %	11,3 %
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		18,9%
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	7,7 %	6,2 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	5,6 %	6,6 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	1,4 %	1,1 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		4,4 %

Työikäiset

- Lempäälän aikuisväestö on indikaattoritiedon valossa maan keskiarvoa terveempää.
- Pitkään toimeentulotukea saaneiden osuus kääntyi laskuun vuoden 2020 mittaritiedon perusteella.
- Vaikeasti työllistyvien määrä Lempäälässä on maan keskiarvoa pienempi. Määrä on noussut hieman vuoteen 2019 verrattuna.
- Nuorten aikuisten osalta työttömyys ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus ovat nousseet nopeammin kuin muualla maassa.

Katsaus indikaattoreihin

Indikaattori	2019	2021
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,5 %	2,3 % *
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista	2,5 %	2,9%
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	6,6 %	7,3 %

* Tieto vuodelta 2020

Ikääntyneet

- Yksinasuvien iäkkäiden maan keskiarvoa matalampi
- Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus on hyvä ja yli puolet 75-vuotta täyttäneistä asuu enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta
- Omaishoidossa olevien ikääntyneiden määrä on muuta maata matalampi.
- Kaatumisten ja putoamisten seurauksena hoitoa tarvinneiden osuus on pysynyt viime vuodet samoissa lukemissa.
- Lonkkamurtumien määrät ovat nousseet hieman viime vuosina Lempäälässä.

Katsaus indikaattoreihin

Indikaattori	Vuosi 2019	Vuosi 2021
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavanikäisten asuntokunnista	55,4 %	53,7 %
Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus, iäkkäät (Enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta asuvien osuus kaikista 75-vuotta täyttäneistä)	53,1 %	51,9%
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,3 %	2,9 %
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä	0,5 %	0,7 %

Hyvinvoinnin edistäminen vuonna 2021

Terveet elintavat

Vuonna 2021 kuntalaisten terveitä elintapoja edistettiin monipuolisesti kaikissa ikäryhmissä.

Harrastava koululainen -hankkeen harrastuskerhotoiminta käynnistyi tammikuussa 2021. Viikoittaista harrastuskerhotoimintaa on ollut kaikilla Lempäälän kouluilla. Kerhot toteutettiin koronaturvallisesti joko koulun tiloissa pienryhmissä, ulkona taikka etäkerhoina. Keväällä 2021 Harrastava koululainen -kerhoja oli 288 ja syksyllä 184. Harrastuskerhoihin osallistui noin 1100 lasta ja nuorta.

Lasten ja nuorten harrastamisen mahdollisuuksia edistettiin myös nuorisopassin avulla. Nuorisopassi on älypuhelimeen ladattava sovellus, joka esittelee paikallista harrastustarjontaa, auttaa lapsia ja nuoria löytämään uusia vapaa-ajan aktiviteettejä sekä madaltaa kynnystä kokeilla uusia harrastuksia.

Päivittäinen ruokakasvatus kouluilla ja varhaiskasvatuksessa tukee lasten ja nuorten terveitä elämäntapoja ja hyvinvointia. Ruokakasvatuksen avulla luodaan positiivinen ruokailuilmapiiri, jossa lapsia ja nuoria kannustetaan hyviin ruokailutapoihin ja uusiin makuihin tutustumiseen.

- Harrastava koululainen -hanke
- Nuorisopassi
- Ruokakasvatus

Lempäälässä tarjotaan maksutonta liikuntaneuvontaa terveytensä kannalta liian vähän liikkuville työikäisille. Palveluketjussa on mukana terveydenhuolto, jonka suosituksella asiakkaita voidaan lähettää liikuntaneuvontaan. Vuonna 2021 liikuntaneuvonnassa kävi 19 yksilöasiakasta.

Lokakuussa 2021 liikuntaneuvonta aloitettiin myös Hyvinvointikioskissa, jossa liikuntaneuvontaa tarjotaan maanantaisin klo 10–12 ilman ajanvarausta. Liikuntaneuvontaa on toteutettu myös ryhmämuotoisena luentojen ja tietoiskujen muodossa.

Korona pandemian aikana liikunnanohjaustoimintaa jouduttiin rajoittamaan. Tapahtumat ja ohjaukset rajattiin alle kymmenen henkilön ryhmäohjauksiin. Osa toiminnasta jouduttiin perumaan tai siirtämään ja osa toiminnasta pystyttiin muovaamaan kulloisiin rajoituksiin sopivaksi. Liikunnanohjausta toteutettiin myös etänä digitaalisia alustoja käyttäen.

Liikuntapalvelut tekivät kesän ja syksyn 2021 aikana innostavia videoita liikuntapaikoista tukemaan kuntalaisten hyvinvointia ja liikkumista. Lisäksi liikuntapalvelut tekivät kunnan eri kuntosaleille kolme eri tasoista kuntosaliohjelmää, joissa liikkeiden opastuksessa on hyödynnetty videoita.

- Liikuntaneuvonta
- Hyvinvointikioski
- Liikunnan ohjaus digitaalisia alustoja hyödyntäen

Elokuussa 2020 käynnistyneen Liikkuva Lempäälä – hankkeen tavoitteena on lisätä kaikenikäisten kuntalaisten ja kuntakonsernin työntekijöiden liikkumista. Hanke toteutetaan yhteistyössä kunnan eri palvelualueiden kanssa.

Liikkuva Lempäälä –hankkeen myötä kunnan henkilöstölle sekä kuntalaisille järjestettiin vuonna 2021 matalankynnyksen liikuntaryhmiä, kehonkoostumusmittauksia, lajikokeiluja ja erilaisia kampanjoita. Tämän lisäksi hankittiin taukoliikuntavälineitä. Toiminnassa keskityttiin kannustamaan arkiaktiivisuuteen, lisäämään liikuntaa ja keskittymään palautumiseen. Lisäksi henkilöstölle teetettiin liikkumiskysely, jonka perusteella toiminnot suunniteltiin.

Liikkuva Lempäälä –hankkeen tiimoilta kolmeen varhaiskasvatuksen yksikköön toteutettiin fysioterapeutin konsultointikäynnit. Fysioterapeutti ohjasi erilaisia harjoitteita motoriikan kehittämiseen sekä neuvoi työntekijöiden ergonomisissa haasteissa. Fysioterapeutin käyntien pohjalta varhaiskasvatuksen yksiköihin tilattiin tarpeen mukaan erilaisia liikunnallisia välineitä, kuten kiipeilyseinä ja roikkumisrenkaita.

- Liikkuva Lempäälä -hanke

Vuonna 2021 Kuntalaisten terveyttä ja aktiivista elämäntapaa edistettiin liikuntapaikkoja rakentamalla.

Lempäälän kunnan ja Lempäälän Kisa Yleisurheilu ry:n yhteistyönä toteutetut kuntoportaat rakennettiin Hakkarin vesitorninmäelle kesällä 2021. Portaat rahoitettiin Kantri ry:n Leader-investointirahoituksella. Toukokuussa 2022 kuntoportaat valittiin Kantri ry:n vuoden 2021 hankkeeksi.

Syksyllä 2021 valmistui uuden Kanavan kouluun liikuntahalli. Liikuntahallissa on kaksi lohkoa ja hallissa voi harrastaa monipuolisesti liikuntaa. Koulun pihalle rakennettiin myös ulkokenttä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myönsi Lempäälän kunnalle hankeavustusta Birgitan polun kunnostamiseen. Hankkeella kunnostettiin reitin kuluneimpia osia kestävämmän retkeilyä ja kulutusta. Kolme kohdetta kunnostettiin esteettömiksi. Polulle laadittiin myös turvallisuus- ja viitoitussuunnitelma. Reitille tehtiin uusia pitkospuita ja polkuja sorastettiin. Myös taukopaikkoja kunnostettiin ja huussit, reitin viitoitus sekä opastaulut uusittiin kokonaan. Uusia taukopaikkoja tehtiin kaksi ja Koipitaipaleen ympäri tehtiin uusi reitti. Siisjärvelle tehtiin uusi laavu ja Kaitajärvelle uusittiin kota.

- Liikuntapaikkojen rakentaminen
- Birgitan polun kunnostaminen

Osallisuus ja vaikuttaminen

Osallisuus ja vaikuttaminen liittyvät keskeisesti hyvinvointiin. Lempäälässä kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia tuetaan monipuolisesti ja hyvinvointia sekä terveyttä edistetään yhteistyössä muun muassa kolmannen sektorin kanssa.

Vuoden 2021 aikana koronapandemia vaikutti nuorisovaltuuston, seniorineuvoston sekä vammaisneuvoston toimintaan, mutta vaikuttamistoimielimet kokoontuivat sähköisesti mahdollisuuksien mukaan.

Lempäälän kunta myöntää avustuksia toimintaan, joka edistää kunnan strategisten päämäärien ja tavoitteiden toteutumista. Avustustoiminnalla tuetaan yhteisöjen toimintaa ja kuntalaisten hyvinvointia. Vuonna 2021 yhteisöavustuksia myönnettiin lähes 90 eri taholle.

- Vaikuttamistoimielimet
- Kunnan avustustoiminta

Lempäälän kunta sai Kantri ry:n myöntämän Leader-rahoituksen Yhteisöjen talo –hankkeeseen. Hankkeessa luotiin matalan kynnyksen kohtaamispaikka kuntalaisille ja yhteisöille Lempäälän Kuokkalan kylässä sijaitsevalle Hakkarin kartanolle. Yhteisöt voivat varata kartanon tiloja maksutta käyttöönsä. Yhteisöjen talon toimintaa suunnitellaan yhteistyöverkostossa yhdessä järjestöjen kanssa. Lisäksi hankkeen yhteydessä järjestetään maksutonta koulutusta yhdistystoiminnasta. Lempääläisiä rekisteröityjä yhdistyksiä tuetaan myös alhaisemmilla tilavuokrilla muissa kunnan tiloissa.

Kuntalaisten kulttuurihyvinvointia on edistetty Lempäälässä monipuolisesti. Kulttuurin avulla voidaan vaikuttaa positiivisesti hyvinvointiin, terveyteen sekä osallisuuteen.

Kulttuuri- ja osallisuuspalvelut pilotoivat esteetöntä ja maksutonta lastenkulttuuritoimintaa kesällä 2021. Kulttuurikeskus PiiPoossa järjestettiin ammattilaisten johdolla maksutonta taidelähtöistä toimintaa lapsille ja lapsiperheille kolmena päivänä viikossa, viiden viikon ajan koulun loma-aikana. Varhaiskasvatuksessa ja koulujen 2, 5 ja 8-luokkalaisille toteutettiin kulttuurikasvatusohjelmaa koronan sanelemilla ehdoilla ja osin etäyhteyksin.

- Yhteisöjen talo – hanke
- Eri ikäryhmien kulttuurihyvinvointi

Syys ja kevätkaudella viikoittain järjestettävät 60+ kulttuurituokiot yhdistivät liikunnan, taiteen ja kulttuurin. Toiminta on kohdistettu yli 60 vuotiaille ja viikoittaiset tapaamiset koostuivat fysioterapeutin vetämistä jumpista ja taidetuokioista.

Taide ja kulttuuriperustan vahvistaminen aloitettiin syksyllä 2021, kun Lempäälän kulttuurintekijöiden pyöreän pöydän tapaamiset aloitettiin. Kulttuuripohjan vahvistamiseen ja kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen tähdättiin myös osallistumalla seutuhankkeisiin. [Tampere 2026](#), [Kulttuuripääkaupunkihanke](#) vahvisti seudullista kulttuuriyhteistyötä, [Taide ja kulttuuri virtaa-](#)hanke aloitti kehittämään taiteen saavutettavuutta rakentamalla verkkopalvelutarjotinta, [Kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjotin](#) hankkeessa luotiin pohjaa kulttuurilähetteen käyttöönottamiselle ja seutumuseoyhteistyö vahvisti museo-osaamista ja paikallisen kulttuuriperinnön näkyväksi tekemistä.

Vuoden 2021 lopulla ehkäisevään päihdetyöhön panostettiin Lempäälässä ja kuntaan nimettiin ehkäisevän päihdetyön koordinaattori. Koordinaattori käynnisti vuoden lopulla ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laatimisen. Suunnitelman valmistelun yhteydessä selvennettiin ehkäisevän päihdetyön rakennetta. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan jatkossa uudelleen muotoillussa hyte-rakenteessa, jossa osallisuutta vahvistetaan ikäperusteisilla kumppanuustiimeillä. Lakisääteiseksi ehkäisevän päihdetyön toimielimeksi ehdotettiin uutta osallisuusjaostoa.

- kulttuuriperustan vahvistaminen
- Ehkäisevä päihdetyö

Turvallisuus ja viihtyvyys

Esteettömän ja laadukkaan ympäristön huomioiminen on tärkeä osa viihtyisää, turvallista ja hyvinvointia lisäävää ympäristöä. Vuoden 2021 aikana mm. Asemakorttelin, Saikan ja Häikolannotkon asemakaavat saivat lainvoiman. Asemakorttelin kaavalla on suunniteltu laadukkaasti esteetöntä keskusta- ja asuin ympäristöä. Saikan alueelle kaavoitettiin uusi tontti koulua varten sekä kaksi uutta puistoa. Häikolannotkon asemakaava mahdollistaa uuden puiston tiiviiseen kuntakeskukseen ja kaavassa esitetty meluntorjuntarakenne parantaa myös läheisen asuinalueen melutilannetta.

Lempäälä-talo ja Erik Ednerin tori ja puisto otettiin käyttöön vuonna 2021. Alueelle on toteutettu laadukas ja esteetön ympäristö ja sieltä löytyy muun muassa kosketeltavat kartat ja esteetön Telkän taival.

Vuonna 2021 liikenneturvallisuutta tarkasteltiin Lempäälässä useissa kohteissa Tampereen seutukuntiin laaditun liikenteen rauhoittamis-periaatteiden mukaisesti. Toimenpiteinä toteutettiin muun muassa Hauralantien korotettu suojatie ja jalankulkuväylä. Liikenneturvallisuutta pyritään parantamaan tarkastelemalla yksittäisten kohteiden lisäksi koko kunnan liikennejärjestelmää kokonaisvaltaisesti. Jatkossa esimerkiksi suojatieturvallisuuteen tullaan kiinnittämään vielä nykyistäkin enemmän huomiota.

- Kaavoitus
- Esteetön ja laadukas ympäristö
- Liikenneturvallisuus

Eräs turvallisuuteen keskeisesti liittyvä teema on kiusaamisen ehkäiseminen. Kiusaamisen ehkäisemiseksi perusopetuksen oppisisällöissä on otettu huomioon tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen. Lisäksi vertais- ja aikuissovittelulla pyritään kouluissa luomaan myönteistä ja toiset huomioon ottavaa kulttuuria, mikä ehkäisee kiusaamista tehokkaasti.

Kouluille on laadittu yhtenäinen malli ristiriitojen ja kiusaamisen käsittelyyn. Jokainen kiusaamistapaus käsitellään joko sovittelussa tai kiusaamisselvittelyssä. Kiusaamistapausten välitön ja perinpohjainen käsittely vähentää tehokkaasti kiusaamistilanteiden jatkumista ja uusien tilanteiden syntymistä.

- Kiusaamisen ehkäisy
- Tunne- ja vuorovaikutustaidot

Johtopäätökset

- Kuntalaisten terveitä elintapoja on edistetty muun muassa liikuntaneuvontaa tarjoamalla ja uusia liikuntapaikkoja rakentamalla
- Osallisuutta on tuettu muun muassa avustuksin sekä Yhteisöjen talo –hankkeella, jossa luotiin matalan kynnyksen kohtaamispaikka kuntalaisille ja yhteisöille
- Turvalliseen, viihtyisään ja hyvinvointia edistävään ympäristöön on kiinnitetty huomiota. Kaavoituksella on suunniteltu laadukkaasti esteetöntä keskusta- ja asuin ympäristöä.
- Hyvinvoinnin edistämiseen kiinnitetään huomiota monipuolisesti kaikilla kunnan toimialoilla.
- Uusi laaja hyvinvointikertomus, joka ohjaa kunnan hyvinvointityötä, valmistuu vuoden 2022 aikana.